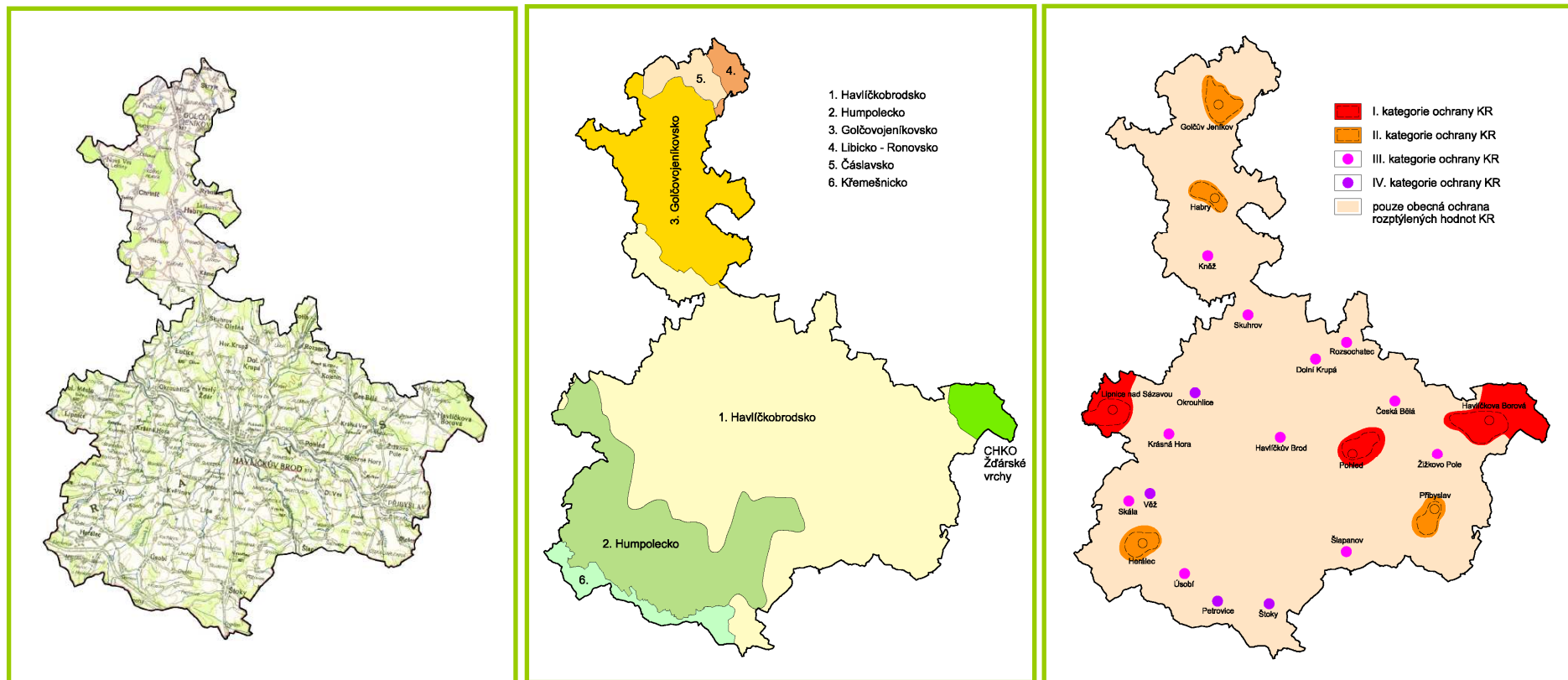

ORP HAVLÍČKŮV BROD

PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ KRAJINNÉHO RÁZU podle § 12 zákona č. 114/92 Sb.

Objednatel vyhodnocení: Městský úřad Havlíčkův Brod
Odbor životního prostředí
Havlíčkovo náměstí 57
580 61 Havlíčkův Brod

Zpracovatel
vyhodnocení: Společnost pro životní prostředí, spol. s r.o.
Šeránkova 32, 616 00 Brno (©)
telefon: 549 256 241
mobil: 721 959 496
e-mail: spzp@volny.cz

Autoři vyhodnocení: Ing. Ludmila Bínová, CSc.
autorizovaný architekt ČKA
Ing. Zuzana Svobodová

Autor fotografií: © Ing. Ludmila Bínová, CSc.

Spolupracovníci: Roman Staněk
Věra Novotná

Datum: Prosinec 2011 – srpen 2012

O B S A H

	strana
A. TEXTOVÁ ČÁST	
1. ÚVOD	5
1.1 Cíle preventivního hodnocení krajinného rázu	5
1.2 Vymezení řešeného území	6
1.3 Použité podklady a literatura	7
1.4 Použité zkratky	7
2. METODICKÝ POSTUP VYHODNOCENÍ KRAJINNÉHO RÁZU	8
2.1 Definice základních pojmů	8
2.2 Metodický postup upravený pro potřeby ORP Havlíčkův Brod	11
3. PŘÍRODNÍ, KULTURNÍ A HISTORICKÉ CHARAKTERISTIKY ORP	14
3.1 Přírodní podmínky, krajinné typy území ORP	14
3.2 Kulturní a historické charakteristiky	14
Tematická mapka 1 Krajinné typy, krajinné póly a osy	15
4. VIZUÁLNÍ POSOUZENÍ ÚZEMÍ ORP HAVLÍČKŮV BROD	16
4.1 Krajinná matrice, osy a akcenty	16
4.2 Významné krajinné dominanty	16
4.3 Místa významných výhledů	17
Tematická mapka 2 Kulturní a historické hodnoty území	18
5. VYMEZENÍ OBLASTÍ KRAJINNÉHO RÁZU	19
5.1 Vymezení oblastí krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod	19
5.2 Charakteristiky oblastí krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod	19
Tematická mapka 3 Oblasti krajinného rázu	20
6. VYMEZENÍ MÍST HODNOTNÉHO KRAJINNÉHO RÁZU	21
6.1 Území se soustředěnými krajinářskými, estetickými a kulturními hodnotami	21
6.2 Menší celky se soustředěnými hodnotami krajinného rázu	23
Tematická mapka 4 Území a místa se zvýšenou hodnotou krajinného rázu	25

7.	HODNOCENÍ MÍRY ZACHOVALOSTI KRAJINNÉHO RÁZU ORP	26
	Tématická mapka 5 Míra zachovalosti krajinného rázu	27
8.	DIFERENCOVANÁ OCHRANA KRAJINNÉHO RÁZU ORP	26
8.1	Stupně ochrany krajinného rázu	26
8.2	Kategorie ochrany krajinného rázu	28
	Tématická mapka 6 Kategorie ochrany krajinného rázu MKR	30
9.	CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH MÍST HODNOTNÉHO KRAJINNÉHO RÁZU	31
9.1	Charakteristika MKR 1.1 Havlíčkova Borová – Železné Horky	31
9.2	Charakteristika MKR 1.2 Pohled – poutní areál Svatá Anna	33
9.3	Charakteristika MKR 2.1 Lipnice nad Sázavou	35
10.	DOPLNĚNÍ ÚAP OBCÍ A ÚAP KRAJE	37
11.	OCHRANA MKR S HODNOTNÝM KRAJINNÝM RÁZEM V ÚPD	37
11.1	Základní opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu ORP	37
11.2	Ochrana krajinného rázu vymezených MKR v územním plánování	38
B.	GRAFICKÁ ČÁST	
	Výkres č. 1 Krajinařské a kulturní hodnoty území v měřítku 1 : 50 000	
	Výkres č. 2 Návrh diferencované ochrany krajinného rázu v měřítku 1 : 50 000	
	Tématické mapky č. 1, 2, 3, 4, 5, 6 jsou zařazeny v textové části	

AUTORSKÁ DOLOŽKA

Veškeré tematické mapy včetně jejich obsahu i grafického ztvárnění a fotografie jsou duševním vlastnictvím ve smyslu autorského zákona, kterým se řídí jejich další využití a publikování.

Autorská práva k tematickým mapám: © Společnost pro životní prostředí, spol. s r.o., Šeránkova 32, 616 00 Brno

Autorská práva k fotografiím: © Ing. Ludmila Bínová, CSc., 616 00 Brno, Šeránkova 32

1. ÚVOD

Preventivní hodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod bylo zadáno odborem životního prostředí MěÚ Havlíčkův Brod s cílem vytvořit odborný podklad, který umožní efektivní vykonávání státní správy podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Zpracovatelem vyhodnocení krajinného rázu se stala na základě výběrového řízení Společnost pro životní prostředí spol. s r.o., 616 00 Brno, Šeránkova 32. Autorem hodnocení krajinného rázu je Ing. Ludmila Bínová, CSc., autorizovaný architekt ČKA. Studie navazuje na Strategii ochrany krajinného rázu kraje Vysočina z roku 2008, kterou zpracovala firma Studio B&M. Jedná se o rámcové hodnocení krajinného rázu kraje, které vyžaduje rozpracování pro potřeby ORP Havlíčkův Brod. Jedná se především o vymezení oblastí a míst krajinného rázu, doplnění kulturních a krajinářských hodnot území a především návrh diferencované ochrany krajinného rázu.

Krajinný ráz a způsob jeho ochrany jsou definovány v odst. (1) a (2) § 12 zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění:

- (1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umisťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.
- (2) K umisťování a povolování staveb, jakož i jiných činnostech, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.

Vyhodnocení krajinného rázu bude sloužit OŽP Havlíčkův Brod při výkonu státní správy a mělo by být poskytnuto také stavebním úřadům i samosprávným orgánům vybraných obcí na území ORP Havlíčkův Brod. Stane se tak základním preventivním nástrojem ochrany krajinného rázu a oborovým dokumentem, který bude postupně zapracováván do územních plánů sídel a využíván při posuzování stavební činnosti, v územním i stavebním řízení. Podle stavebního zákona je možné požadovat zapracování regulativů zajišťujících ochranu hodnotného krajinného rázu do všech územních plánů obcí. Podklady o krajinném rázu jsou také součástí územně analytických podkladů (ÚAP), které poskytuje odbor životního prostředí. Vymezení oblastí a míst krajinného rázu a jejich charakteristiky patří ke sledovaným jevům (jevy č. 17 a č. 18). Stanou se součástí výkresu hodnot ÚAP a významným podkladem pro rozbor udržitelného rozvoje území (RUR) a následnou ÚPD.

1.1 Cíle preventivního hodnocení krajinného rázu

Funkční využití území, umisťování staveb a další zásahy do hodnotného krajinného rázu může OŽP Havlíčkův Brod ovlivňovat v rámci projednávání ÚPD, ZÚR, KPÚ i oborových dokumentací, územního a stavebního řízení. K účinné ochraně krajinného rázu dle zákona č. 114/1992 Sb. je však nezbytný oborový dokument hodnotící vliv stávajících i potenciálních staveb nebo krajinotvorných způsobů využití území na krajinný ráz. Proto bylo zpracováno hodnocení míry zachovalosti a navrženy kategorie ochrany krajinného rázu pro území ORP Havlíčkův Brod a vymezena místa s hodnotným krajinným rázem (MKR).

Cíle a využití studie lze shrnout do těchto bodů:

1. Preventivní ochrana krajinného rázu
 - hodnocení je rozpracováním Strategie ochrany krajinného rázu a také Zásad územního rozvoje kraje Vysočina pro potřeby ORP Havlíčkův Brod
 - hodnocení je určeno stavebním úřadům, samosprávám obcí a potenciálním investorům na území ORP Havlíčkův Brod k základní orientaci o místech se zvýšenou hodnotou krajinného rázu
2. Odborný podklad pro správní řízení dle § 12
 - v rámci hodnocení budou definovány požadavky na ochranu i obnovu krajinného rázu míst s hodnotným krajinným rázem, které by měl OŽP Havlíčkův Brod uplatňovat a zohledňovat při správních řízeních
3. Odborný podklad pro zpracování, změny a aktualizaci ÚPD
 - v rámci hodnocení budou definovány požadavky na ochranu krajinného rázu dle § 12 zákona č. 114/1992 Sb., které OŽP Havlíčkův Brod bude uplatňovat v rámci zpracování i projednávání změn a aktualizací ÚPD
4. Odborný podklad pro územní řízení a stavební řízení
 - regulativy obsažené v hodnocení krajinného rázu MKR se zvýšenou hodnotou budou neopominutelným podkladem pro územní rozhodnutí a stavební povolení, které by měl Odbor životního prostředí MěÚ Havlíčkův Brod uplatňovat jako dotčený orgán státní správy
5. Odborný podklad do ÚAP ORP Havlíčkův Brod
 - poskytovatelem jevů týkajících se krajinného rázu do ÚAP je orgán ochrany přírody
6. Odborný podklad do ÚAP Kraje Vysočina
 - vymezená specifická místa s hodnotným krajinným rázem (MKR) by měly být poskytnuty také OŽP Kraje Vysočina k aktualizaci ÚAP kraje a také ZÚR.

1.2 Vymezení řešeného území

Řešené území zahrnuje celé správní území ORP Havlíčkův Brod, kromě CHKO Žďárské vrchy. Zpracovatel studie Preventivní hodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod vychází ze Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina (2008), ze které jsou převzaty základní podklady a údaje o oblastech krajinného rázu, o přírodních, kulturních a historických charakteristikách území.

Pro CHKO Žďárské vrchy, které zasahuje do ORP ve východní části u Havlíčkovy Borové, je zpracováno samostatné hodnocení krajinného rázu podle metodiky AOPK ČR. Součástí podrobného hodnocení není také urbanizované území města Havlíčkův Brod.

1.3 Použité podklady a literatura

Při zpracování preventivního hodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod byly použity tyto podkladové materiály a literatura:

- Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina (Studio B&M, 2008)
- Zásady územního rozvoje kraje Vysočina
- Územně analytické podklady ORP Havlíčkův Brod (2010)
- Územní plány vybraných obcí
- Biogeografické členění ČR I. a II. (Culek a kol. 2004)
- terénní průzkumy zpracovatele
- fotodokumentace pořízená zpracovatelem
- turistické mapy 1 : 50 000 č. 44, 46 (Klub českých turistů, 1996-1999)
- ZM 1 : 50 000, ZM 1 : 25 000
- ZM 1 : 10 000 pro vybrané katastry
- podklady poskytnuté OŽP Havlíčkův Brod

1.4 Použité zkratky

CHKO	- chráněná krajinná oblast
MKR	- místo krajinného rázu
MPZ	- městská památková zóna
OKR	- oblast krajinného rázu
OŽP	- odbor životního prostředí
RUR	- rozbor udržitelného rozvoje území
ÚAP	- územně analytické podklady
ÚPD	- územně plánovací dokumentace
ÚPP	- územně plánovací podklady
ÚP	- územní plán
ÚSES	- územní systém ekologické stability
VPZ	- vesnická památková zóna
ZÚR	- zásady územního rozvoje
4SS, 3Do	- kódy typů biochor dle Biogeografické členění ČR (Culek, 2004)

Obr. 2 Typické aleje kolem silnic.

2. METODICKÝ POSTUP VYHODNOCENÍ KRAJINNÉHO RÁZU

Pro hodnocení krajinného rázu nebyla zatím schválena žádná oficiální metodika. Je to logické, protože se vždy jedná o individuální a originální postup, který je závislý na místních přírodních, historických i kulturních podmínkách a odborné erudici zpracovatele nebo na požadavcích zadavatele a účelu preventivního hodnocení.

Při návrhu metodického postupu vyhodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod jsme vycházeli především z vlastní metodiky ověřené v rámci hodnocení krajinného rázu CHKO Pálava (2002), NP Podyjí (2004), CHKO Blanský les (2006), CHKO Třeboňsko (2010) a z Metodických listů AOPK ČR č. 8.1.

Výše uvedené metodiky byly kriticky vyhodnoceny, a to především z hlediska využitelnosti výsledného díla pro ÚAP a preventivní ochranu krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod. Omezení vyplývající z ochrany krajinného rázu musí být konkrétní a srozumitelné pro samosprávu, orgány územního plánování, potenciální investory a stavebníky.

2.1 Definice základních pojmů

Krajinný ráz se odvíjí od trvalých ekologických podmínek a ekosystémových režimů krajiny, tedy základních přírodních vlastností dané krajiny (přírodních podmínek území). V těchto rámcích je krajinný ráz dotvářen (krajiny přírodní) až vytvářen (krajiny antropicky přeměněné) lidskou činností a životem lidí v nich (krajinotvornými způsoby využívání území). Krajinný ráz je vytvářen souborem typických přírodních a člověkem vytvářených znaků, které jsou lidmi vnímány a které identifikují určitý prostor. Typické znaky krajinného rázu tedy vytvářejí obraz dané krajiny.

Oblast krajinného rázu (OKR) je území se stejnými typickými znaky či velmi podobným souborem typických znaků, odrážejících jeho trvale udržitelný stav a vývoj. Soubor typických znaků dané oblasti krajinného rázu je určen jejími charakteristikami, zejména přírodními kulturními a historickými. Definice a vymezení jednotlivých oblastí krajinného rázu v daném území je jedním z rozhodujících kroků hodnocení krajinného rázu. Typický soubor dominantních, hlavních a doprovodných znaků dané oblasti krajinného rázu vytváří základní rámec pro hodnocení míry narušení, zachovalosti krajinného rázu v daném místě.

Nadřazený krajinný celek (krajinný celek = nadřazený krajinářský celek) je část oblasti krajinného rázu s charakteristickým estetickým, přírodním, historickým či jiným projevem a je odlišitelný hranicí. Hranicí může být horizont, přírodní prvky i umělé prvky. Krajinný celek tvoří rámec jednotného hodnocení a je specifikován souhrnem charakteristik nebo souborem základních krajinných celků. Vymezení celku vychází z jeho umístění, konfigurace terénu, zastoupení kultur, prostorové konfigurace krajinných složek, kulturně-historického vývoje a využití, stavu aktuální vegetace a míry antropického ovlivnění. Vymezené nadřazené krajinné celky musí být vzájemně odlišitelné a považujeme je za jednotky typologické, tj. opakující se v rámci oblasti krajinného rázu.

Místo krajinného rázu (MKR) je vymežitelnou částí krajinného celku se specifickými krajinnými složkami a prvky. Prostory mohou být dány užíváním nebo dominantou, k níž je přizpůsobeno její okolí. Samostatnými prostory jsou také kompaktní zástavby sídelních útvarů.

Vymezení místa krajinného rázu se provádí s ohledem na prostorovou vnímatelnost uzavřeného prostoru s dominantním působením jedné nebo více krajinných složek.

Tento individuální krajinný prostor je vymezený pohledovými bariérami a je uvnitř sebe pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť. Jeho velikost se pohybuje od 1 do 100 ha. Jeho typické znaky, které jsou vnímány zblízka (např. vnitřní prostředí lesa, či louka obklopená lesem), vytváří krajinný interiér. Krajinné celky mohou být nejen pohledově uzavřené, ale i polootevřené (uzavřená je alespoň polovina obvodu) a otevřené, kde je uzavřena pouze jedna strana (např. pobřeží velkých jezer). Uzavřené celky jsou typické pro údolí a nivy s větrolamy, polootevřené jsou nejčastěji tvořeny bočními údolími a úpady, amfiteátry přírodními i urbanistickými, spádnicovitě členěnými svahy apod. Otevřené celky jsou zejména na rovných a vypouklých čelech svahů na březích rozsáhlých rybníků, na vrcholcích kopců. Za jejich ohraničení lze považovat i volné výhledy na vzdálenější krajinu. U polootevřených a otevřených celků s výhledy se často v pohledově identifikovatelné vzdálenosti objevují další části krajiny např. protilehlé svahy, které jsou sice prostorově oddělené, ale tvoří jeho součást. Každá část krajiny tak může mít význam nejen pro svůj vlastní prostor, ale i pro jiné krajinné celky. Tento jev je typický pro ORP Havlíčkův Brod.

Krajinnou matici tvoří nejběžnější a převažující typy krajiny a jejich kombinace, které jsou vnímány pozorovatelem jako pozadí. Patří sem lesopолní a polní krajiny běžných reliéfů, tedy pahorkatin až plochých vrchovin.

Krajinné osy tvoří liniové prvky, které protkávají krajinu. Jedná se o široké nivy a údolní zářezy vodních toků. Jako antropogenní krajinné osy působí krajiny urbanizované – urbanizační koridory.

Krajinné póly jsou místa s výjimečným účinkem. Tvoří akcenty v krajinné matici. Jedná se o místně koncentrované a přitom výrazně odlišné mezotypy krajiny. Mohou jimi být mezotypy zalesněných výrazných svahů, lesopолních krasů, lesních a bezlesých izolovaných kup a kuželů, lesních a lesopолních pánví, zalesněných skalních měst a bezlesých vápencových bradel. Jako zcela antropogenní krajinné póly působí krajiny urbanizované, např. město Havlíčkův Brod.

Kulturní dominantu – je krajinný prvek či složka v krajině, jehož význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti. Ovlivňuje souhrn charakteristik daného místa či oblasti. Jedná se o výsledky lidské činnosti, které se zásadním způsobem podílí na obraze krajiny.

Přírodní dominantu – je krajinný prvek či složka v krajině, který svým významem a projevem ovlivňuje souhrn charakteristik daného místa či oblasti (výšková dominantu, dominantu sníženin, dominantní zastoupení rovin nebo rybníků apod.).

Harmonické měřítko a vztahy v krajině – jsou výsledkem poměru jednotlivých charakteristik krajiny.

Harmonické měřítko krajiny je jedním z dominantních typických znaků. Velikost měřítka se obecně odvozuje od přírodních a psychologických vlastností člověka. Obecně se rozlišují měřítka velká (monumentální), střední (lidská) a malá. Měřítka krajiny je dáno prostorovými dimenzemi krajiny a jejich proporcemi, vztaženými k člověku. Není výsledkem kvantifikace, ale obsahového hodnocení a vnímání člověkem. Harmonické měřítko krajiny je takové, které odpovídá způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny.

Harmonické vztahy v krajině jsou dány vztahy přírodních, kulturních a historických charakteristik vyjadřujících trvalou udržitelnost jejího vývoje a využívání. Projevují se typickými kombinacemi typických znaků, jako součástí životního prostředí člověka.

Krajinný prvek – je skladebnou jednotkou krajinné složky. Je buď přírodní nebo umělý.

Krajinná složka – relativně homogenní ekologická jednotka, je souhrnem prvků uvnitř krajiny, má jednotný projev a vyznačuje se stejnou funkcí a velikostí relevantní krajinnému měřítku.

Typické znaky krajinného rázu - jsou jednotlivé, člověkem v krajině zprostředkovaně vnímané charakteristiky krajiny, které spoluvytváří její obraz a určitý prostor pro něj identifikují. Jsou výsledkem obsahového hodnocení smyslově vnímatelných, zejména vzhledových vlastností krajiny, jejichž obsahy jsou nesené jak estetickými, tak přírodními, případně dalšími hodnotami (např. historickými). Soubor těchto typických znaků dané krajiny vytváří její ráz. Typické znaky je účelné rozdělit na dominantní, hlavní a doprovodné (vedlejší). Rozhodující je určení souboru dominantních a hlavních typických znaků, které o rázovitosti krajiny rozhodují. Doprovodné znaky rázu krajiny dotváří.

Přírodní charakteristika krajinného rázu je tvořena přírodními podmínkami. Významné jsou zejména ty přírodní podmínky, které se bezprostředně projevují v obraze dané krajiny a tvoří část typických znaků daného krajinného rázu a které rozhodující měrou ovlivňují využitelnost přírodních zdrojů v území. Tvoří rámce pro dlouhodobé využívání krajiny člověkem. Typické znaky krajinného rázu podmiňuje zejména vliv reliéfu, geologického prostředí, zásob nerostných surovin, hydrologických vlastností, půdy, klimatických podmínek.

Kulturní charakteristika krajinného rázu je tvořena způsoby využívání krajiny. Krajinnotvorné činnosti jsou v různých územích různé a mají pro danou oblast krajinného rázu i různou váhu. Obligátně jsou nejvýznamnějšími krajinnotvornými funkcemi lesnictví, zemědělství a sídelní funkce, často však též těžba surovin, doprava, vodní hospodářství, někdy i rekreace.

Historická charakteristika krajinného rázu je specifickým aspektem charakteristik dané oblasti. Je výsledkem vývoje krajiny a způsobů jejího využívání. Časový aspekt je často klíčový pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a jejím vzhledem. Aby byl určitý způsob využívání krajinnotvorný, musí dané činnosti působit určitou dobu určitým způsobem. Tato doba je různá podle charakteru činností a jejich interakcí s krajinou. Velmi dlouhodobé hodnocení vyžaduje lesnictví, zemědělství a rozvoj sídel. Zde je většinou nutno časovou řadu prodloužit až do 18. století, tedy do doby se základní energetickou hladinou (bez dodatečné energie), často však až do středověku i dále. Dlouhodobost určitých činností bez degračních změn ve funkcích i vzhledu krajiny je významnou indikací jejich trvalé udržitelnosti. Trvalá udržitelnost je přitom základním hodnotícím hlediskem estetické i přírodní hodnoty krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody a krajiny.

Hodnocení krajinného rázu je založeno na určení míry zachovalosti krajinného rázu. K tomu slouží porovnání souboru typických znaků dané oblasti krajinného rázu se souborem znaků zachovaných v hodnoceném místě. Hodnocení se provádí expertním soudem na základě podrobné bilance přírodních (geneticky primárních) a kulturních (geneticky sekundárních) charakteristik krajiny a od nich se odvíjejících typických znaků, které se podílejí na vzniku estetických anebo přírodních hodnot krajiny. Hodnocení slouží k určení diferencovaného stupně ochrany krajinného rázu.

Stupeň nebo kategorie ochrany krajinného rázu vychází z míry zachovalosti krajinného rázu, včetně obnovy typických znaků a nezbytnosti jeho ochrany z hlediska ostatních dlouhodobých zájmů společnosti. Je základním nástrojem diferencované ochrany krajinného rázu.

Zastavěné území sídla (urbanizované) – zahrnuje veškerá současně zastavěná území sídla, tj. zastavěné plochy s příslušnými pozemky. Je určeno uzavřenou obalovou křivkou, vyznačenou v ÚPD.

Zastavitelné území sídla – tvoří území a pozemky většinou navazující na zastavěné území obce, které jsou v rámci územně plánovací dokumentace určeny pro zástavbu. Na tomto území je dle ÚPD přípustná zástavba.

Historické jádro sídla – je území s převážně historickým uspořádáním a zástavbou. Může požívat památkovou ochranu. Má zpravidla zásadní význam pro vnímání charakteru sídla.

Rozptýlené osídlení tvoří jednotlivé usedlosti nebo jejich soubory. Typické jsou například mlýny a menší zemědělsky využívané enklávy v ORP Havlíčkův Brod.

2.2 Metodický postup upravený pro potřeby ORP Havlíčkův Brod

Metodický postup je možné rozdělit do několika etap:

1) Vymezení oblastí krajinného rázu na základě přírodních, kulturních a historických charakteristik typů biochor širšího území

Oblasti krajinného rázu a jejich charakteristiky jsou obsahem Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina, a z tohoto díla budou převzaty bez výrazných zásahů do tohoto autorského díla. Hranice oblastí budou upřesněny v rámci ORP Havlíčkův Brod.

2) Vymezení krajinné matrice, krajinných os a krajinných pólů

3) Zákres krajinných dominant a míst významných výhledů

Při terénním šetření se zakreslují tři typy dominant:

- a) Kulturní dominanty – zámky, hrady a jejich zříceniny, sakrální stavby, památkové rezervace a zóny, technické památky, krajinné památkové zóny
- b) Přírodní dominanty – skalní výchozy, významné a pohledově exponované dominantní tvary reliéfu
- c) Negativní dominanty – pohledově exponovaná a nevhodně umístěná velká střediska zemědělské výroby, těžební prostory, vojenské a průmyslové areály, stavby dopravní a technické infrastruktury apod.

4) Definování typických znaků oblastí krajinného rázu

Typické znaky krajinného rázu jsou jednotlivé, člověkem v krajině zprostředkovaně vnímané charakteristiky krajiny, které spoluvytváří její obraz a určitý prostor pro něj identifikují. Typické znaky oblastí krajinného rázu jsou obsahem Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina a nejsou předmětem této studie.

Typické znaky krajinného rázu vytváří zpravidla:

- a) Reliéf – mezo a makroformy (tvary, velikost vyvýšenin, sníženin a plošin, jejich vzájemné kombinace, povaha tvarových prvků)
- b) Struktura ploch – typ plůžiny (úseková, traťová, lánová atd.), typ sídla (návesní, silniční, řádková atd.), struktura kultur (lesy, pole)
- c) Uspořádání ploch, hran a linií – způsob členění ploch (bloky s jedním pozemkem, bloky s pásovými pozemky, bloky se solitéry apod.), měřítko ploch (velkovýrobní, malovýrobní, přírodní apod.), orientace hran a linií (horizontální, spádnicové atd.)
- d) Struktura hran a linií – druh hran a linií (cesty, úvozy, strže, meze, větrolamy, vodní toky atd.), vegetační doprovod linií (zapojené stromové patro, keřové patro, travnatobylinné patro)

- e) Sídelní struktura – poloha sídel a pohledová exponovanost (vrcholová, údolní, ve svahu atd.), charakter osídlení (sevěřená zástavba, řádková, dvorcová, rozptýlená, samoty apod.), výšková hladina staveb (přízemní, vícepodlažní apod.), orientace stavebních čar (horizontální, spádnicové, šikmé atd.)
 - f) Vnitřní charakteristiky ploch a linií – uspořádání interiérů lesa a ostatních stromových formací (přítomnost keřového a bylinného patra apod.), vnitřní struktura otevřených ploch (přítomnost solitérních dřevin atd.), vnitřní uspořádání linií
 - g) Charakteristické znaky staveb – objemy staveb (otevřené či sevřené půdorysy, rozptýlené osídlení, proporce, tvary otvorů, podlažnost atd.), tvary střech (sedlové, ploché, valbové, sklony střech atd.), typické materiály
 - h) Typické identifikační detaily – význačné znaky a typy staveb, typické přírodní akcenty
- Typické znaky krajinného rázu se dělí na dominantní, hlavní a doprovodné (vedlejší). Dominantní a hlavní typické znaky vytváří krajinný ráz celku a vedlejší daný ráz krajiny dotvářejí.

5) Vymezení míst krajinného rázu se zvýšenou hodnotou krajinného rázu

Místo krajinného rázu (MKR) je individuální prostor vymezený pohledovými bariérami, který je uvnitř pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť. Tyto MKR s hodnotným krajinným rázem byly vymezeny při terénních průzkumech.

6) Vyhodnocení míry zachovalosti krajinného rázu míst krajinného rázu

Krajinný ráz je v jednotlivých základních celcích (MKR) zachován v různé míře. Zachovalost krajinného rázu ovlivňuje míru a způsob jeho ochrany. Pro míru zachovalosti krajinného rázu v MKR se používá tato stupnice:

A. Výjimečně zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny typické znaky OKR, tedy dominantní, hlavní i vedlejší. Tato kategorie je v praxi velmi vzácná.

B. Dobře zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny dominantní i hlavní typické znaky dané oblasti krajinného rázu a alespoň část doprovodných.

C. Částečně zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny typické znaky dominantní a podstatná část hlavních. Doprovodné znaky mohou být i silně setřeny.

D. Málo zachovalý krajinný ráz

Typické znaky jsou z větší části setřeny a jejich obnova je obtížná.

E. Poškozený krajinný ráz

Typické znaky jsou setřeny a jejich obnova není možná.

Hodnocení míry zachovalosti vybraných MKR je vždy relativní a vztahuje se pouze na řešené území. Pokud bychom např. hodnotili dohromady území ORP a CHKO Žďárské vrchy, výsledky by byly zcela jiné.

7) Stanovení kategorie (stupně) ochrany krajinného rázu míst (krajinných celků)

Stanovení kategorie ochrany krajinného rázu vychází z míry zachovalosti krajinného rázu, včetně posouzení náročnosti obnovy chybějících typických znaků, a vyhodnocení dlouhodobých zájmů společnosti na ochraně vzhledu (krajinného rázu) konkrétního MKR. Kategorie a stupeň ochrany je základním nástrojem diferencované ochrany krajinného rázu.

I. stupeň ochrany krajinného rázu je vždy uplatňován v krajinných celcích (MKR), kde je výjimečně dobře zachován (kategorie A) popř. je společenský zájem na jeho obnově. Prioritně je respektována ochrana krajinného rázu v plné škále jeho typických znaků. Chybějící (obnovitelné) znaky je třeba dotvářet a negativní vlivy eliminovat.

II. stupeň ochrany uplatňujeme v MKR s dobře zachovalým krajinným rázem (kategorie B). Zde je nutno vždy prioritně respektovat potřeby ochrany krajinného rázu v plné škále dominantních i hlavních typických znaků a u znaků typických doprovodných alespoň jejich převážnou část. Tento stupeň uplatňujeme i na vybraná území s částečně zachovalým krajinným rázem (kategorie C). Je nezbytné chránit krajinný ráz před dalším poškozením a stávající negativní vlivy eliminovat.

III. stupeň ochrany uplatňujeme ve vybraných MKR s částečně zachovalým krajinným rázem (kategorie C). Ve III. stupni chráníme všechny zachované dominantní a hlavní typické znaky, chybějící znaky se v rámci možností snažíme obnovit.

IV. stupeň ochrany je uplatňován v MKR s částečně zachovalým a s málo zachovalým krajinným rázem (kategorie D). Základním cílem je uchování alespoň dominantních znaků, které tvoří obraz území v dálkových pohledech z jiných míst.

V. stupeň ochrany je bez omezení z důvodu ochrany krajinného rázu. Týká se ostatního území s málo zachovalým nebo poškozeným krajinným rázem (kategorie E).

8) Zpracování charakteristik sídelní struktury

Charakteristiky sídelní struktury obsahují základní údaje o historickém vývoji, typu sídla nebo souboru usedlostí, významných stavbách, struktuře osídlení, regulačních zónách, interiéru, jeho zachovalosti a stupni ochrany. Charakteristika se zpracovává výhradně pro vybraná MKR s hodnotným krajinným rázem. Toto hodnocení bylo zpracováno pro tři vybraná místa krajinného rázu a obsahuje tyto části:

Hodnocení kvality interiéru sídel

Kvalita a zachovalost interiéru se hodnotí trojbodovou stupnicí: 1 – cenný interiér s hodnotnými stavbami, 2 – průměrný interiér se závadami, 3 – převážně nevratně poškozený interiér a nevhodné tvarosloví staveb.

Stupeň ochrany interiéru sídel

Podle kvality interiéru, pohledové exponovanosti a významu pro krajinný ráz je navržen stupeň ochrany interiéru, a to:

1 – nejvyšší stupeň ochrany urbanistické stopy a tvarosloví staveb, 2 – střední stupeň ochrany interiéru, 3 – základní ochrana, tj. dodržování standardních regulativů.

Pohledová exponovanost sídel

Pohledová exponovanost byla zkoumána při terénních průzkumech. Rozlišujeme velkou a střední pohledovou exponovanost sídla nebo jeho částí. Třetí kategorii tvoří sídla a soubory, které se z dálkových pohledů neuplatňují.

3. PŘÍRODNÍ, KULTURNÍ A HISTORICKÉ CHARAKTERISTIKY ORP

Základní přírodní, kulturní a historické charakteristiky řešeného území jsou obsaženy ve Strategii ochrany krajinného rázu kraje Vysočina (Studio B&M, 2008), a to jak v textové, tak i v grafické části. Charakteristiky jsou vztaženy k jednotlivým oblastem krajinného rázu. Na řešené území zasahuje 6 OKR a také CHKO Žďárské vrchy, které je považováno za sedmou OKR. Tyto charakteristiky jsou ve strategii zpracovány velmi vyčerpávajícím a podrobným způsobem. Nejsou proto předmětem řešení této studie.

3.1 Přírodní podmínky, krajinné typy území ORP

Přírodní podmínky vychází z typů biochor řešeného území. V georeliéfu se střídají pahorkatiny, rozřezané plošiny s mělkými údolími, podmáčené sníženiny, roviny a údolí. Reliéf je tvořen rozsáhlými zdviženými plochými a zarovnanými povrchy, které mají charakter členité až ploché pahorkatiny. Výraznější akcent tvoří pouze údolí a niva řeky Sázavy a jejích přítoků.

Výrazně převažuje 4. vegetační stupeň, ze severu sem zasahují biochory 3. vegetačního stupně a na území CHKO Žďárské vrchy i 5. vegetačního stupně. V potenciální vegetaci by proto převažovaly acidofilní bučiny s ostrůvky květnatých bučin. V nižších polohách při severním okraji území se objevují dubohabřiny a v nivě Sázavy i luhy a olšiny.

Reliéf i vegetace řešeného území jsou málo pestré. Velká část území byla zorněna a přirozené lesy byly nahrazeny převážně smrkovými monokulturami. Pro účely preventivního hodnocení krajinného rázu jsme proto schématicky vymezili a doplnili základní krajinné typy, krajinné póly a osy řešeného území.

Na území ORP se střídají polní, lesní a lesně-polní typ krajiny. Kolem Havlíčkova Brodu a výrazných dopravních staveb je silně urbanizovaná krajina.

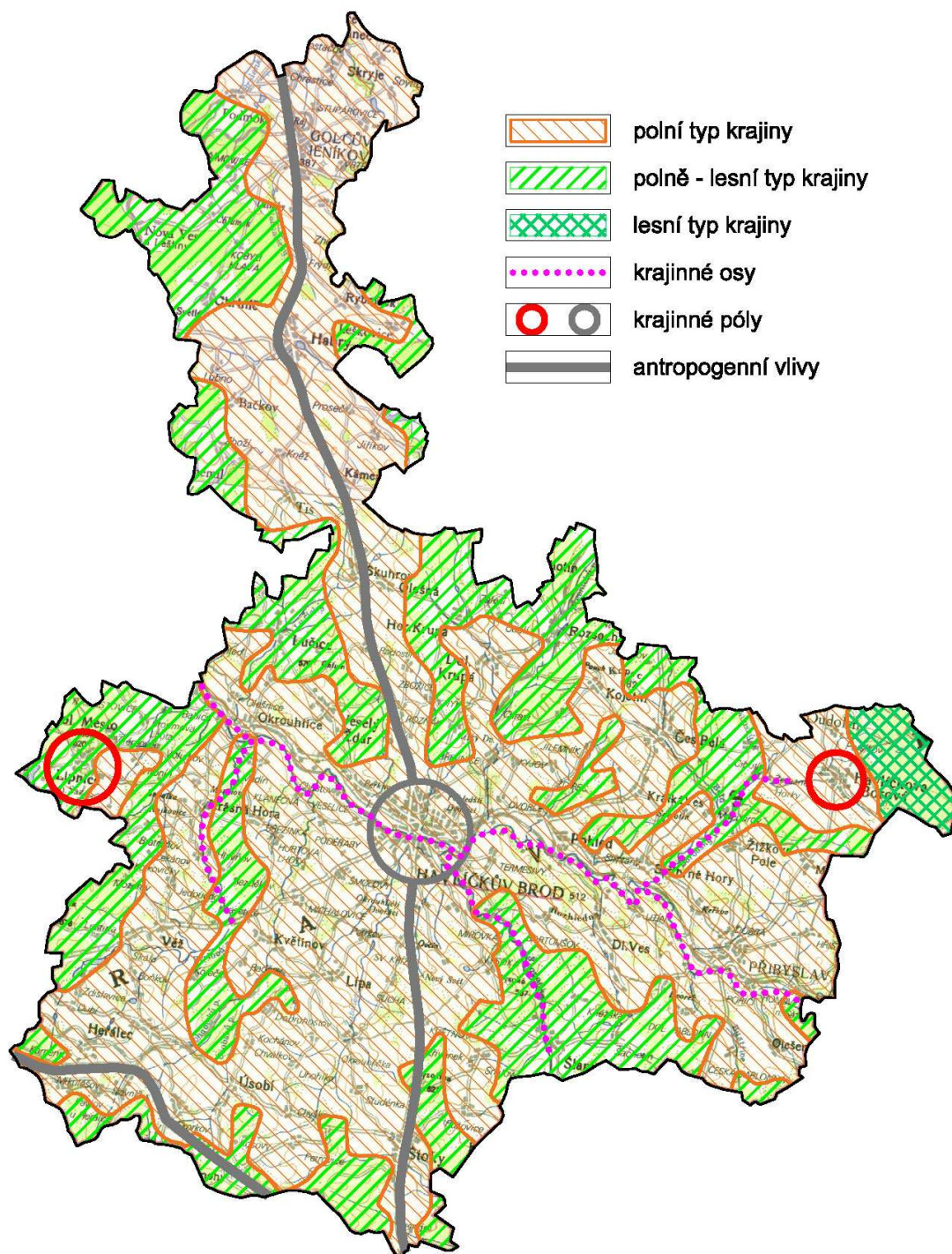
Krajinné typy, póly a osy jsou schématicky znázorněny na mapě č. 1 Krajinné typy, krajinné póly a osy, která je uvedena v příloze této kapitoly.

3.2 Kulturní a historické charakteristiky

Podrobné především historické charakteristiky obsahuje Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina (Studio B&M, 2008). Při terénním šetření byly doplňovány především kulturní dominanty a krajinářské hodnoty. Tyto údaje se objevují na Výkrese č. 1 Krajinářské a kulturní hodnoty území v měřítku 1 : 50 000, kde jsou zakresleny městské památkové zóny, pohledově exponované kulturní dominanty, významné kulturní hodnoty, technické památky, soubory hodnotných staveb, sídla s hodnotnými siluetami a zajímavým obrazem sídla v krajině.

Další údaje obsahuje kapitola 4. Vizuální hodnocení území ORP Havlíčkův Brod.

1 KRAJINNÉ TYPY, KRAJINNÉ PÓLY A OSY

4. VIZUÁLNÍ POSOUZENÍ ÚZEMÍ ORP HAVLÍČKŮV BROD

Vizuální posouzení bylo zpracováno na základě terénního šetření na podzim 2011 a na jaře 2012, kdy byla pořízena také fotodokumentace. V textu jsou uvedeny pouze vybrané fotografie a další pořízená fotodokumentace je uložena v archivu Ing. Ludmily Bínové, CSc. Kulturní a historické hodnoty jsou zakresleny na mapce č. 2 Kulturní a historické hodnoty území, která je uvedena v příloze této kapitoly.

4.1 Krajinná matrice, osy a akcenty

Krajinný ráz ORP Havlíčkův Brod ovlivnil velmi výrazně svou činností člověk. Na území ORP převažuje krajinná matrice. Komponované krajiny, které jsou dokladem rozsáhlých hospodářských úprav jsou poměrně vzácné (např. Herálecko, Pohled a Sv. Anna).

Krajina středních až velkých měřítek s mozaikou polí, lesů, luk a menších rybníků je rozčleněna do převážně zčásti otevřených celků. Osami tohoto širšího krajinného prostoru jsou nivy a údolí řeky Sázavy a jejích přítoků s částečně meandrujícími vodními toky a břehovými porosty. Výrazný akcent krajinné matrice tvoří urbanizované území města Havlíčkův Brod a krajinné póly kolem Lipnice nad Sázavou a Havlíčkovy Borové.

Sídla, rozptýlené osídlení a významné kulturní dominanty krajinný ráz dotváří, ovlivňují kladně i negativně. Osídlení je zde sice velmi staré, ale struktura obyvatelstva prošla složitým vývojem, který především po válce významně poznamenal krajinu i vzhled sídel.

Základní krajinné osy a póly (akcenty) území ORP jsou zakresleny na mapce č. 1 Krajinné typy, krajinné póly a osy.

4.2 Významné krajinné dominanty

Při terénních průzkumech byly zakresleny tři typy významných krajinných dominant, a to kulturní dominanty, přírodní dominanty a také negativní dominanty na pohledově exponovaných místech. V tomto přehledu uvádíme pouze nejvýznamnější dominanty s vlivem na krajinný ráz ORP Havlíčkův Brod. Ostatní kulturní dominanty s místním významem jsou zakresleny na výkrese č. 1 Krajinářské a kulturní hodnoty v měřítku 1 : 50 000.

Vybrané kulturní dominanty a hodnoty

- a) hrady, tvrze: Golčova věž, hrad Lipnice, tvrz Železné Horky, zřícenina hradu Ronovec
- b) zámky: Dolní Krupá, Golčův Jeníkov, Herálec, Okrouhlice, Pohled, Přibyslav, Rozsochatec, Štoky, Úsobí, Věž, Zboží
- c) sakrální stavby a areály: Česká Bělá, Dolní Krupá, Golčův Jeníkov, Habry, Havlíčkova Borová, Havlíčkův Brod, Kněž, Krásná Hora, Pohled, Přibyslav, Skála, Skuhrov, Svatá Anna, Šlapanov, Štoky, Úsobí, Žižkovo Pole
- d) stávající a navrhované krajinné a památkové rezervace a zóny: Havlíčkova Borová (MPZ), Havlíčkův Brod (MPZ), Lipnice nad Sázavou (MPZ), Petrovice (VPZ), Přibyslav (MPZ), areál poutního kostela Sv. Anna (KPZ)

- e) ostatní: špýchar Herálec, mohyla u Žižkova Pole, parky a zahrady v Herálci, Úsobí, Golčův Jeníkov, Zboží, Pohled, Věž, Květinov
- f) židovské čtvrti a hřbitovy: Golčův Jeníkov, Habry
- g) technické památky: most v Ronově nad Sázavou, most v Úsobí, letecký maják v České Bělé
- h) specifické místní památky duchovního rozměru: dům J. Haška, rodný dům K. H. Borovského, dům J. Zrzavého v Okrouhlicích, Panoškův dub

Vybrané přírodní dominanty

- a) monumentální: lesní komplex CHKO Žďárské vrchy, předěl s Holým vrchem u Lipnice nad Sázavou
- b) výrazné: pohledově exponované části údolí Sázavy a jejích přítoků, staré aleje podél silnic (např. Herálec, Pohled, Přibyslav apod.)

Vybrané negativní dominanty

Jedná se o stavby nebo areály v pohledově exponovaných polohách, které narušují krajinný ráz nebo konkurují kulturním a přírodním dominantám. Tyto dominanty nebyly zakresleny.

- a) stavby: VE Kámen, VE na sousedních ORP
- b) areály zemědělské výroby: pokud jsou umístěny na horizontu
- c) areály průmyslové výroby: Havlíčkův Brod, Havlíčkova Borová, Přibyslav, Golčův Jeníkov
- d) dopravní stavby: dálnice a další dopravní stavby včetně okolí s halami
- e) těžební prostory: na pohledově exponovaných místech, lom Železné Horky, lom Lipnice nad Sázavou

Specifické hodnoty duchovního rozměru

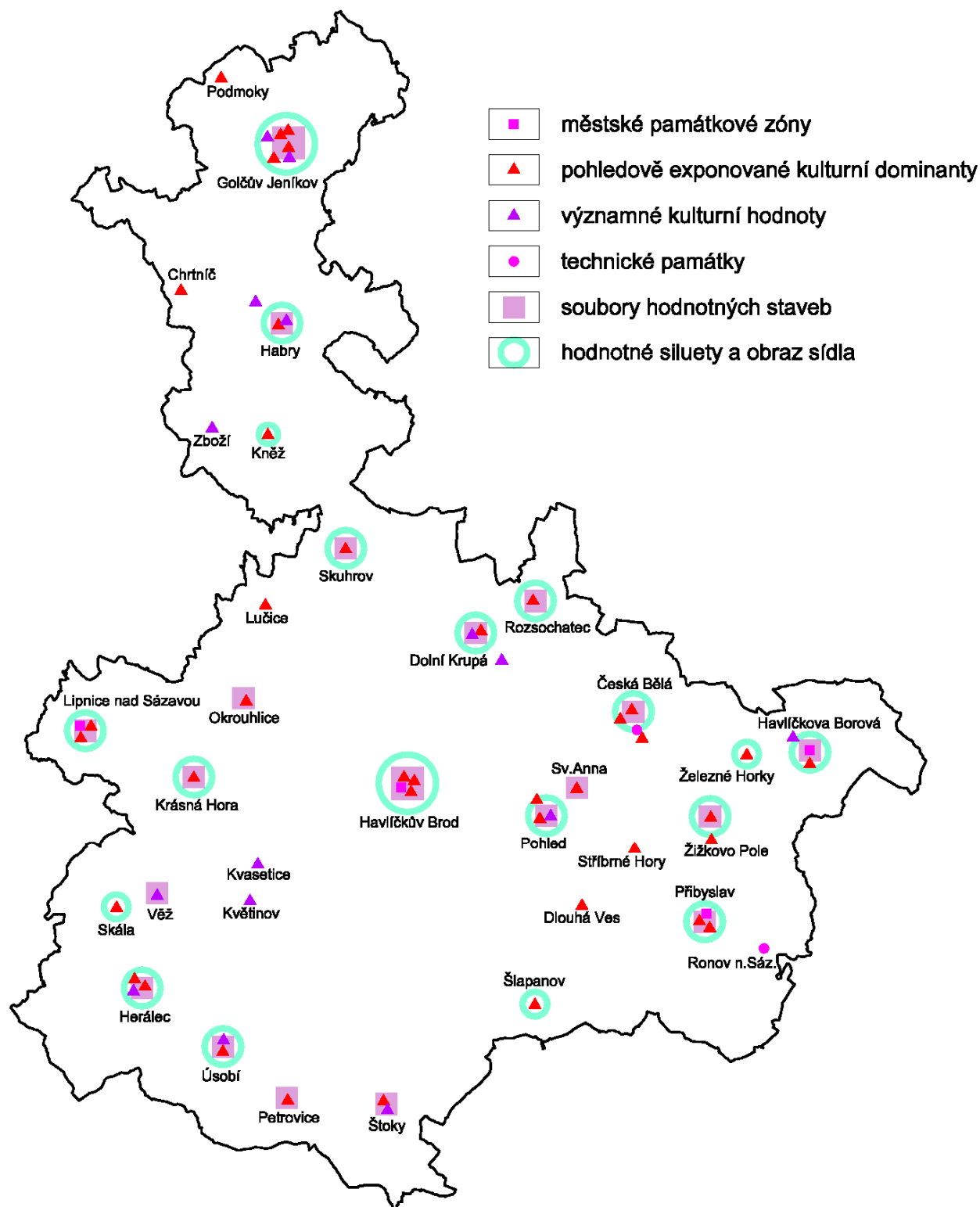
Jedná se o kulturní hodnoty, které dotváří genius loci určitého místa krajinného rázu. MKR je spojováno s významnou osobností (rodákem) nebo událostí. Na řešeném území jsou typická tato spojení: Lipnice nad Sázavou – Jaroslav Hašek, Havlíčkova Borová – K. H. Borovský, Okrouhlice – Jan Zrzavý, Herálec – Adolf Kosárek.

4.3 Místa významných výhledů

Pro území ORP je typický reliéf pakorkatin, plošin, sníženin a mělkých údolí. Střídají se pole, drobné i větší lesy, louky, menší rybníky. Každý typický průhled i výhled je sice jedinečný, ale má přibližně stejné kompoziční prvky, a to pole, louky, potoky s břehovými porosty a ohraničení okraji jehličnatého lesa. Krajinný obraz doplňuje silueta vsí a měst a také soustavy menších rybníků. Obdobných scénérií jsou desítky, a proto nebyla místa jednotlivých výhledů zakreslována. Typické siluety mají vybraná sídla, a to díky věžím kostelů nebo jiných staveb.

Zajímavé výhledy jsou např. od kostela Sv. Víta v Havlíčkově Borové, od židovského hřbitova v Habrech nebo od tvrze v Železných Horkách. Západní část území zcela ovládá dominantu hradu Lipnice, která je viditelná z řady míst a komunikací nejen na území ORP Havlíčkův Brod. Ve východní části vytváří obdobnou dominantu kostel Sv. Víta v Havlíčkově Borové.

2 KULTURNÍ A HISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMÍ

5. VYMEZENÍ OBLASTÍ KRAJINNÉHO RÁZU

5.1 Vymezení oblastí krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod

Oblasti krajinného rázu se vymezují na základě geomorfologického členění a biogeografického členění. V rámci Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina bylo na území ORP Havlíčkův Brod stanoveno celkem sedm oblastí krajinného rázu. Oblast CHKO Žďárské vrchy byla vymezena podle správní hranice. Oblasti krajinného rázu jsou součástí územně analytických podkladů kraje Vysočina. Hranice OKR byly v rámci studie pouze mírně upřesněny a jejich vymezení je uvedeno na mapce č. 3 Oblasti krajinného rázu.

Na území ORP Havlíčkův Brod zasahují tyto oblasti krajinného rázu:

OKR 1. Havlíčkobrodsko, OKR 2. Humpolecko, OKR 3. Golčovojevíkovsko, OKR 4. Libicko-Ronovsko, OKR 5. Čáslavsko, OKR 6. Křemešnicko, CHKO Žďárské vrchy.

5.2 Charakteristiky oblastí krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod

Oblasti krajinného rázu byly ve Strategii ochrany krajinného rázu kraje Vysočina označeny kódy, které jsou uvedeny v závorce. Pro účely této studie byly očíslovány, a to podle významu pro ORP. Z hlediska krajinného rázu jsou významné první tři OKR, ostatní sem zasahují pouze okrajově. Stručné charakteristiky byly převzaty ze Strategie ochrany krajinného rázu.

1. Havlíčkobrodsko (CZ0610-OB001)

Zemědělská intenzivně obdělávaná krajina zarovnaných povrchů podřízená výrazné přírodní ose řeky Sázavy s drobnými údolími, překvapivě malebnými prostory a s mnoha sídly venkovského typu dochovanými v původní urbanistické struktuře.

2. Humpolecko (CZ0610-OB006)

Oblast tvoří přechodový prostor mezi několika krajinnými typy. Přírodní podmínky jsou podobné podmínkám přírodní oblasti Křemešnicko a liší se nižšími nadmořskými výškami a také okrajovou polohou nad Posázavím. Má tedy mírně teplejší a sušší klima s větší účastí druhů nižších poloh v biotě; prakticky zde chybějí rašelinště.

3. Golčovojevíkovsko-Chotěbořsko (CZ0610-OB017)

Prostor ovlivněný východočeským regionem zaujímající plošší krajinu protáhlého tvaru s lesy a výrazně zorněnými plochami mezi Chotěboří a Golčovým Jeníkovem.

4. Libicko- Ronovsko (CZ0610-OB018)

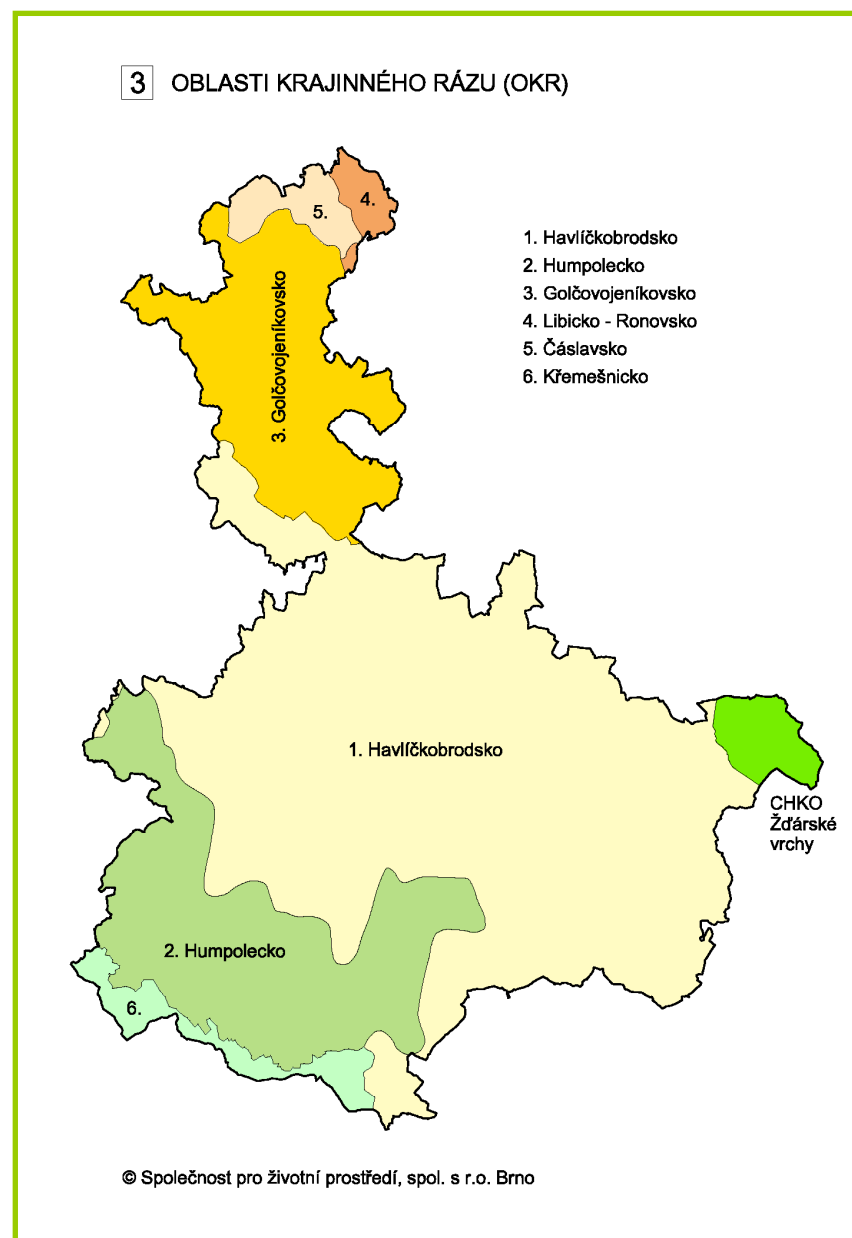
Prostor položený podél opukového útvaru s osovou orientací ve směru Dlouhé meze. Sleduje osu historické obchodní cesty (Libická cesta) se specifickými prostory položenými podél řeky Doubravy, které se vyznačují přírodním charakterem.

5. Čáslavsko (CZ0610-OB021)

Okrajově zasahující prostor zemědělské krajiny vyznačující se starobylým uspořádáním velkých ploch, poničených však intenzifikací zemědělské výroby, s četnými písňíky a pískovými lomy, typickou pro četné sady a topolové větrolamy.

6. Křemešnicko (CZ0610-OB004)

Vrchoviný prostor vyvýšené krajiny s četnými výškově odlišnými vrcholy vytvářejícími z některých průhledů specifické dominanty (Čeřínek, Křemešník, Špičák) a lesními komplexy, s četnými dochovanými fragmenty původní krajinné struktury před zcelováním polních honů, se samotami tvořícími typickou rozptýlenou zástavbu.

6. VYMEZENÍ MÍST HODNOTNÉHO KRAJINNÉHO RÁZU

Místa hodnotného krajinného rázu (MKR) byla vymezena na základě rozboru přírodních, kulturních a historických hodnot území. Při terénním šetření na podzim 2011 a na jaře 2012 bylo provedeno vizuální hodnocení území ORP Havlíčkův Brod a pořízena fotodokumentace. Rozlišujeme dvě skupiny MKR, a to plošně rozsáhlé krajinné prostory a menší krajinné celky, které mohou zahrnovat např. pouze bezprostřední okolí kulturní dominanty. Všechna místa krajinného rázu (MKR) se zvýšenou hodnotou jsou zakreslena na mapce č. 4 Území a místa se zvýšenou hodnotou krajinného rázu, která je v příloze této kapitoly.

6.1 Území se soustředěnými krajinářskými, estetickými a kulturními hodnotami

Na území ORP Havlíčkův Brod bylo vymezeno celkem 7 větších krajinných celků se soustředěnými krajinářskými, estetickými a kulturními hodnotami. Tato MKR byla označena čísly oblastí krajinného rázu a pořadovým číslem MKR v rámci OKR.

V OKR 1. Havlíčkobrodsko byla vymezena tři území se zvýšenou hodnotou krajinného rázu:

- MKR 1.1 Havlíčkova Borová – Železné Horky
- MKR 1.2 Pohled – Sv. Anna
- MKR 1.3 Přibyslavsko

V OKR 2. Humpolecko byla vymezena dvě území se zvýšenou hodnotou krajinného rázu:

- MKR 2.1 Lipnice nad Sázavou
- MKR 2.2 Herálecko

V OKR 3. Golčovojevíkovsko byla vymezena dvě území se zvýšenou hodnotou krajinného rázu:

- MKR 3.1 Habrovsko
- MKR 3.2 Golčovojevíkovsko

U ostatních OKR nebyla tato plošně rozsáhlá MKR nalezena. Území CHKO Žďárské vrchy není součástí řešeného území ve studii.

Obr. 3 Pohled na MKR 3.1 Habrovsko.

Obr. 4 MKR 1.3 Přibyslavsko.

Obr. 5 MKR 1.1 Havlíčkova Borová – Železné Horky.

Obr. 6 MKR 2.2 Herálecko.

Obr. 7 MKR 3.2 Golčovojevíkovsko.

6.2 Menší celky se soustředěnými hodnotami krajinného rázu

Jako místa hodnotného krajinného rázu byly vymezeny také menší celky, které nebyly očíslovány, ale jsou nazvány podle sídel.

- MKR s výraznou siluetou a zvýšenou krajinářskou, kulturní a estetickou hodnotou:
Česká Bělá, Dolní Krupá, Golčův Jeníkov, Habry, Havlíčkova Borová, Havlíčkův Brod, Herálec, Kněž, Krásná Hora, Lipnice nad Sázavou, Pohled, Přibyslav, Rozsochatec, Skála, Skuhrov, Šlapanov, Úsobí, Železné Horky, Žižkovo Pole.
- MKR se zvýšenou urbanistickou a kulturní hodnotou:
Česká Bělá, Dolní Krupá, Golčův Jeníkov, Habry, Havlíčkova Borová, Havlíčkův Brod, Herálec, Krásná Hora, Lipnice nad Sázavou, Okrouhlice, Petrovice, Pohled, Přibyslav, Rozsochatec, Skuhrov, Svatá Anna, Štoky, Úsobí, Věž, Žižkovo Pole.

Obr. 8 MKR Okrouhlice.

Obr. 9 MKR Lipnice nad Sázavou.

Obr. 10 MKR Šlapanov.

Obr. 11 MKR Úsobí.

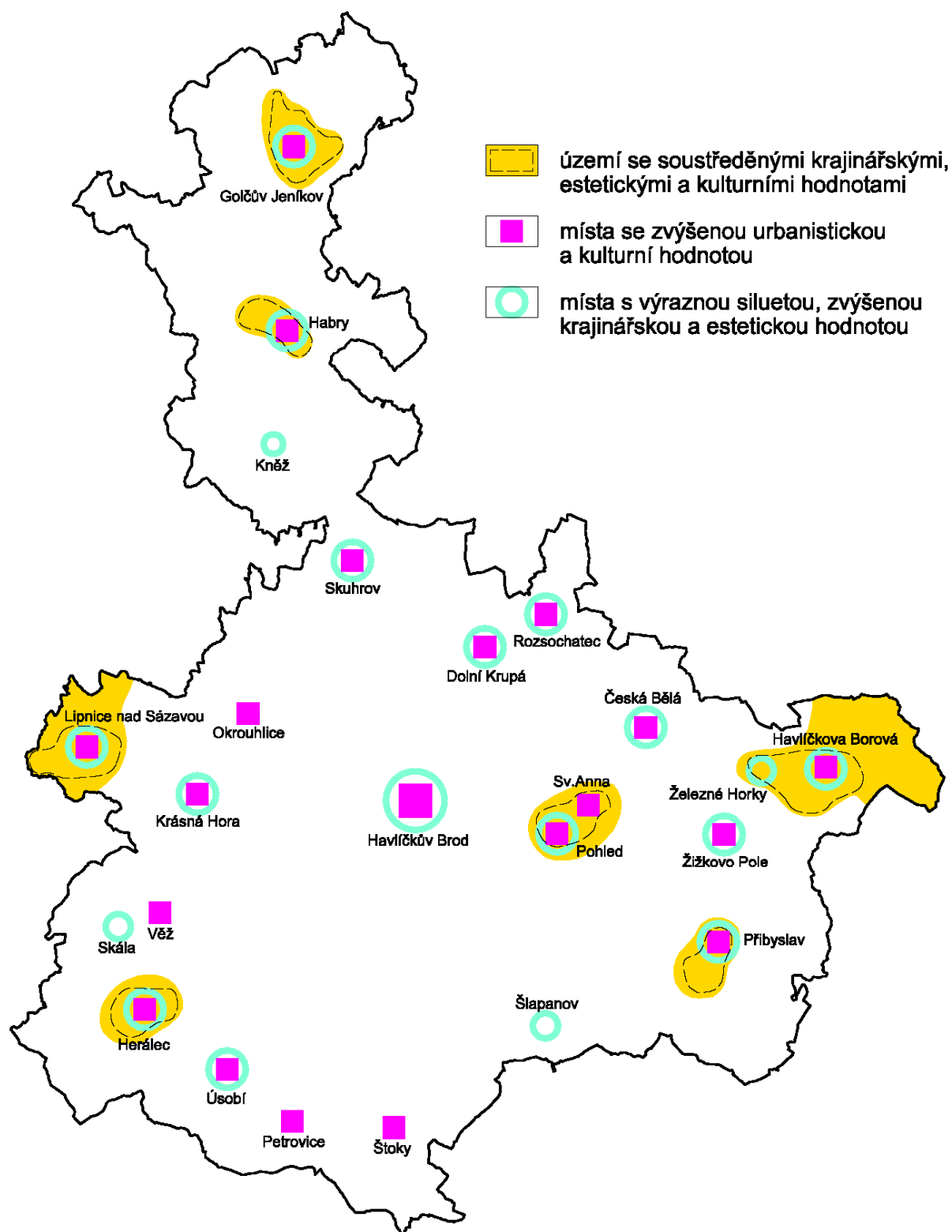

Obr. 12 MKR Skála.

Obr. 13 MKR Skuhrov.

4 ÚZEMÍ A MÍSTA SE ZVÝŠENOU HODNOTOU KRAJINNÉHO RÁZU

7. HODNOCENÍ MÍRY ZACHOVALOSTI KRAJINNÉHO RÁZU ORP

Při terénním průzkumu se zachované typické znaky mapují a hodnotí. Zachovalost krajinného rázu ovlivňuje míru a způsob jeho ochrany. Pro míru zachovalosti krajinného rázu se používá tato stupnice:

A. Výjimečně zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny typické znaky, tedy dominantní, hlavní i vedlejší. Tato kategorie je v praxi velmi vzácná.

B. Dobře zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny dominantní i hlavní typické znaky dané oblasti krajinného rázu a alespoň část doprovodných.

C. Částečně zachovalý krajinný ráz

Jsou zachovány všechny typické znaky dominantní a podstatná část hlavních. Doprovodné znaky mohou být i silně setřeny.

D. Málo zachovalý krajinný ráz

Typické znaky jsou z větší části setřeny a jejich obnova je obtížná.

Míra zachovalosti krajinného rázu byla vyhodnocena při terénním šetření na podzim 2011 a na jaře 2012. Jedná se o relativní hodnocení, které je vztaženo ke konkrétnímu území ORP. Nelze ho proto použít např. pro srovnání s územím jiného ORP nebo územím CHKO Žďárské vrchy. Míra zachovalosti krajinného rázu řešeného území je schématicky znázorněna na mapce č. 5 Míra zachovalosti krajinného rázu. Při hodnocení krajinného rázu byla pořizována fotodokumentace, která je uložena v archivu zhotovitele. V příloze této studie jsou pouze vybrané fotografie.

8. DIFERENCOVANÁ OCHRANA KRAJINNÉHO RÁZU ORP

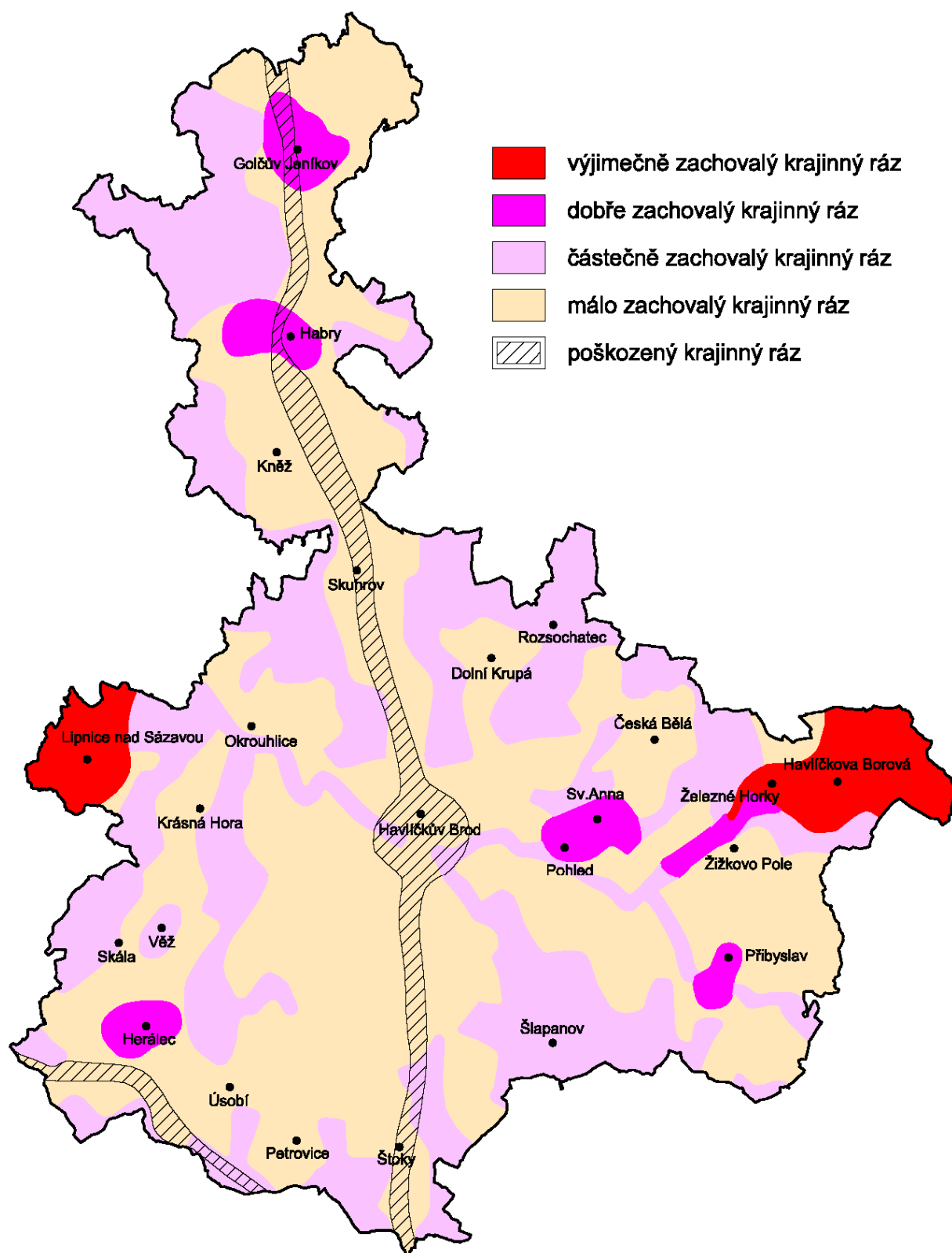
8.1 Stupně ochrany krajinného rázu

Stupeň ochrany krajinného celku se určuje podle míry zachovalosti krajinného rázu a významu MKR, tj. exponovanosti celku, výskytu kulturních a přírodních dominant, vysoce hodnotných a zachovalých sousedních krajinných celků apod. K hodnocení se používá pětibodová stupnice.

I. stupeň ochrany krajinného rázu je vždy uplatňován v krajinných celcích, tj. místech krajinného rázu, kde je výjimečně dobře zachován (kategorie A) popř. je společenský zájem na jeho obnově. Prioritně je respektována ochrana krajinného rázu v plné škále jeho typických znaků. Chybějící (obnovitelné) znaky je třeba dotvářet a negativní vlivy eliminovat.

II. stupeň ochrany uplatňujeme v celcích, tj. místech krajinného rázu, s dobře zachovalým krajinným rázem (kategorie B). Zde je nutno vždy prioritně respektovat potřeby ochrany krajinného rázu v plné škále dominantních i hlavních typických znaků a u znaků typických doprovodných alespoň jejich převážnou část. Tento stupeň uplatňujeme i na vybraná území s částečně zachovalým krajinným rázem (kategorie C), která výrazně ovlivňují celky s I. stupněm ochrany. Je nezbytné chránit krajinný ráz před dalším poškozením a stávající negativní vlivy eliminovat.

5 MÍRA ZACHOVALOSTI KRAJINNÉHO RÁZU

III. stupeň ochrany uplatňujeme ve vybraných celcích, tj. místech krajinného rázu, s částečně zachovalým krajinným rázem (kategorie C). Ve III. stupni chráníme všechny zachované dominantní a hlavní typické znaky, chybějící znaky se v rámci možností snažíme obnovit.

IV. stupeň ochrany je uplatňován v celcích, tj. místech krajinného rázu, s částečně zachovalým a s málo zachovalým krajinným rázem (kategorie D), pokud jsou součástí zachovalejších nadřazených krajinných celků. Základním cílem tohoto stupně ochrany je uchování alespoň dominantních znaků, které tvoří obraz území v dálkových pohledech z jiných míst.

V. stupeň je uplatňován na území se sníženou hodnotou krajinného rázu.

8.2 Kategorie ochrany krajinného rázu

Úroveň ochrany krajinného rázu jednotlivých míst krajinného rázu (MKR) byla zakreslena na výkres č. 2 Návrh diferencované ochrany krajinného rázu v měřítku 1 : 50 000. Schématicky jsou zakresleny kategorie ochrany krajinného rázu na tematické mapce č. 6 Kategorie ochrany krajinného rázu MKR, která je uvedena v příloze této kapitoly.

Návrh diferencované ochrany krajinného rázu vychází ze stupně ochrany krajinného rázu, míry zachovalosti krajinného rázu a další pomocných kritérií. Vymezená místa krajinného rázu byla rozdělena do čtyř kategorií.

I. kategorie ochrany krajinného rázu MKR

Zahrnuje území širších krajinných prostorů a celků (MKR) se soustředěnými kulturními a přírodními hodnotami. Jedná se o území s výjimečně zachovalým krajinným rázem a nadregionálním významem i v rámci kraje Vysočina.

Do I. kategorie ochrany byly zařazeny tyto širší krajinné prostory a celky:

- MKR 1.1 Havlíčkova Borová – Železné Horky, a to včetně přilehlého území CHKO Žďárské vrchy
- MKR 1.2 Pohled – Sv. Anna
- MKR 2.1 Lipnice nad Sázavou

II. kategorie ochrany krajinného rázu MKR

Zahrnuje území širších krajinných prostorů a celků (MKR) se soustředěnými kulturními a přírodními hodnotami. Jedná se o území s dobře zachovalým krajinným rázem a regionálním významem v rámci kraje Vysočina.

Do II. kategorie ochrany byly zařazeny tyto širší krajinné prostory a celky:

- MKR 1.3 Příbyslavsko
- MKR 2.2 Herálecko
- MKR 3.1 Habrovsko
- MKR 3.2 Golčovojevíkovsko

III. kategorie ochrany krajinného rázu MKR

Zahrnuje menší celky s hodnotnými siluetami a hodnotným obrazem sídla, s významnými kulturními dominantami v krajinném prostoru. Lokality jsou pohledově exponované a mají regionální význam v rámci kraje Vysočina i ORP Havlíčkův Brod.

Do III. kategorie ochrany byly zařazeny tyto celky (MKR):

- Česká Bělá, Dolní Krupá, Havlíčkův Brod, Kněž, Krásná Hora, Rozsochatec, Skuhrov, Žižkovo Pole včetně mohyly, Skála, Šlapanov, Úsobí
- celky, které jsou součástí MKR I. a II. kategorie znovu neuvádíme, přestože i na ně se vztahuje ochrana hodnotné siluety a obrazu sídla

IV. kategorie ochrany krajinného rázu MKR

Zahrnuje celky s významnými kulturními dominantami a se soubory hodnotných staveb. Lokality mají regionální význam v rámci ORP Havlíčkův Brod a jsou pohledově méně exponované.

Do III. kategorie ochrany byly zařazeny tyto celky (MKR):

- Okrouhlice, Petrovice, Štoky, Věž.

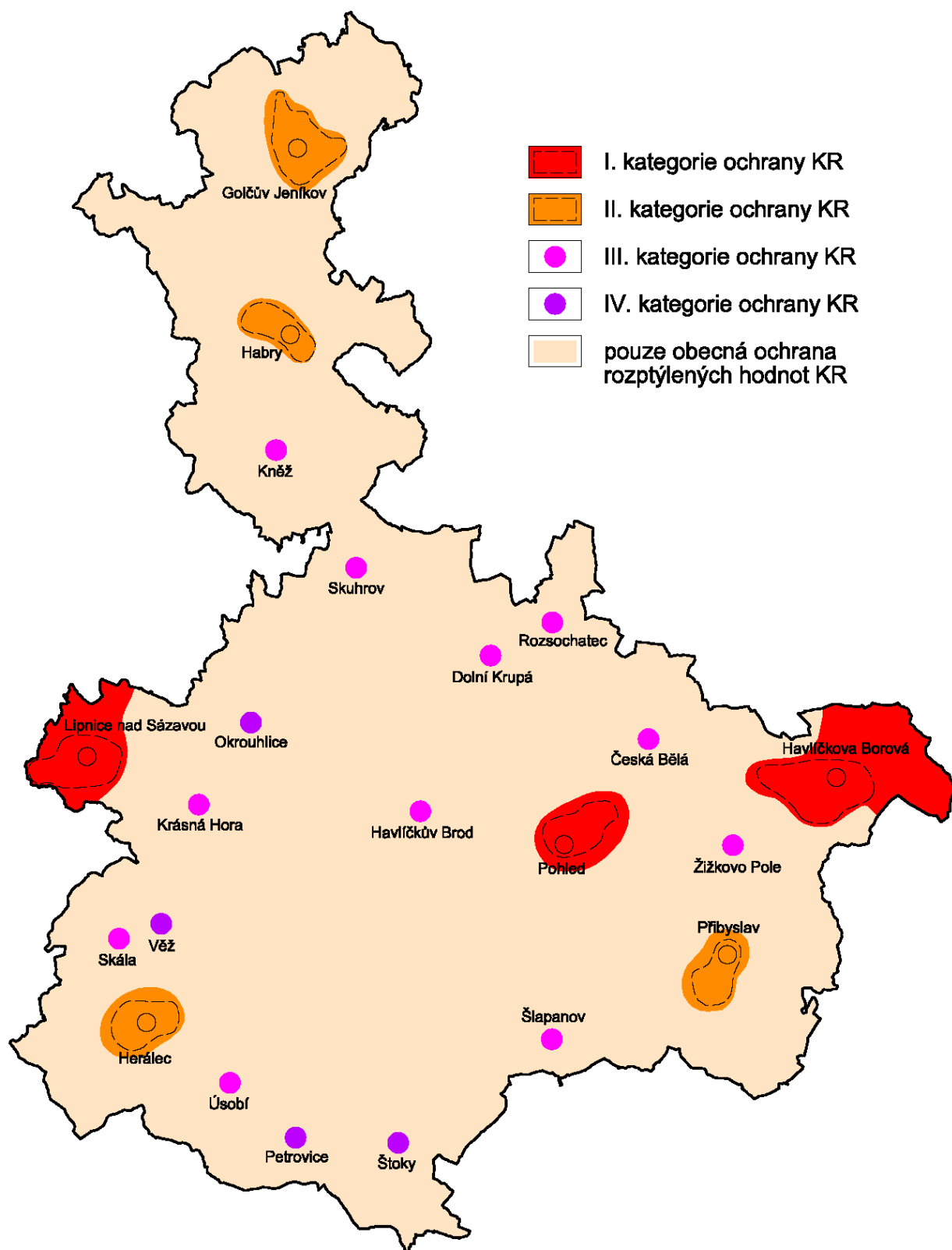
Pátá kategorie ochrany krajinného rázu zahrnuje zbývajícím územím ORP Havlíčkův Brod. Tady je ochrana zaměřena pouze na obecné přírodní, kulturní a historické hodnoty území. Tyto hodnoty jsou definovány v § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Jedná se zejména o zvláště chráněná území, významné krajinné prvky, přírodní a kulturní dominanty místního významu.

Obr. 14 MKR Dolní Krupá.

Obr. 15 MKR Rozsochatec.

9. CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH MÍST HODNOTNÉHO KRAJINNÉHO RÁZU

Na území ORP byla vymezena tři MKR zařazená do I. kategorie ochrany. Pro tato MKR jsou zpracovány podrobnější charakteristiky.

9.1 Charakteristika MKR 1.1 Havlíčkova Borová – Železné Horky

Zčásti uzavřený krajinný celek je ze tří stran ohraničen lesními komplexy a k severovýchodu je otevřený. Střídá se zde mozaika polí a luk. Významnou osu tvoří údolí Borovského potoka s meandrujícím tokem a břehovými porosty. Součástí celku jsou dvě sídla, a to Havlíčkova Borová a Železné Horky.

Kulturní dominanty

soubor staveb v městské památkové zóně, gotický kostel Sv. Víta, barokní fara, rodný dům K. H. Borovského, klasicistní komplex hospodářských staveb u Borovského potoka s mlýnem, pivovarem, sýpkou a myslivnou, tvrz v Železných Horkách

Přírodní dominanty

údolí Borovského potoka a Modlíkovského potoka, aleje a meze, lesy CHKO Žďárské vrchy

Negativní dominanty

lom v Železných Horkách, haly a průmyslové areály na okraji Havlíčkovy Borové

Hodnocení interiéru sídel

Havlíčkova Borová – sídlo je pohledově exponované a má zčásti velmi cenný interiér historického jádra a soubor hospodářských budov v nivě Borovského potoka. Tady je nezbytný nejvyšší stupeň ochrany urbanistické stopy a tvarosloví staveb. Navazující zástavba vytváří interiér se závadami a objevuje se nevhodné tvarosloví. Železné Horky – sídlo v nivě potoka není pohledově exponované a má průměrnou hodnotu interiéru. Výjimkou je výrazná dominantní tvrz na návrší.

Hodnocení krajinné kompozice

Krajinný prostor má střední až velké měřítko. Převažují pole, v nivách a na svazích se objevují také louky. Výrazné je ohraničení lesními, většinou jehličnatými, komplexy. Krajina je členěna liniovými prvky, a to alejemi, vegetací na mezích a podél potoků. Akcenty tvoří tři urbanistické celky. Jedná se o návrší s kostelem Sv. Víta, hřbitovem a alejí, na které navazuje historické jádro městečka Havlíčkova Borová (MPZ). Další pól tvoří návrší s tvrzí v Železných Horkách a soubor hospodářských staveb v nivě Borovského potoka. Tvrz i kostel Sv. Víta jsou regionálními dominantami a zároveň místy významných výhledů na MKR i jeho okolí.

Míra zachovalosti krajinného rázu

Převažuje výjimečně zachovalý krajinný ráz, na části území je dobře zachovalý a na okrajích Havlíčkovy Borové až částečně zachovalý.

Stupeň ochrany krajinného rázu

Navrhujeme I. stupeň ochrany MKR, kde se veškeré zásahy do krajinného rázu posuzují individuálně. Základní podmínky ochrany krajinného rázu je nezbytné zpracovat do územního i regulačního plánu.

Obr. 16 Tvrz v Železných Horkách.

Obr. 17 Návrší s kostelem Sv. Víta.

Obr. 18 Městská památková zóna Havlíčkova Borová.

Obr. 19 Soubor hospodářských budov v nivě Borovského potoka.

9.2 Charakteristika MKR 1.2 Pohled – poutní areál Svatá Anna

Zčásti uzavřený celek je z jihu ohraničen železniční tratí a ze severu silnicí I. třídy. Jeho součástí je niva Sázavy s areálem sakrálních staveb v obci Pohled obklopené zemědělskou krajinou ohraničenou lesními porosty a zalesněná návrší s poutním místem Svatá Anna. Jedná se o zcela výjimečný krajinářský a urbanistický celek, o komponovanou krajinu s typickými alejemi a řadou významných kulturních hodnot i dominant.

Kulturní dominanty

cisterciácký později karmelitský klášter přestavěný na zámek s parkem, gotický kostel Sv. Ondřeje, barokní proboštství, empírová hřbitovní kaple nad obcí, poutní areál Svatá Anna s rokokovým kostelem Sv. Anny obklopeným 14 kapličkami křížové cesty, kaplí na místě poustevny, barokním hostincem a lázněmi z 18. století

Přírodní dominanty

systém alejí propojujících Pohled a poutní místo Sv. Anna, niva Sázavy s meandrující řekou, lesní celky po okrajích

Negativní dominanty

dopravní stavby, nové budovy (škola) konkurující kulturním dominantám, haly a průmyslové stavby

Hodnocení interiéru sídel

Pohled – sídlo je v nivě Sázavy a je pouze částečně pohledově exponované. Má zčásti velmi cenný interiér historického jádra s areálem převážně sakrálních i hospodářských staveb, který je doplněn parkem a systémem alejí. Tady je nezbytný nejvyšší stupeň ochrany urbanistické stopy i tvarosloví staveb. Navazující zástavba nemá hodnoty historického jádra, objevují se urbanistické závady i nevhodné tvarosloví.

Poutní areál Sv. Anna je ukrytý v lese a je cenný jak urbanisticky, tak také dochovaným tvaroslovím většiny staveb. Nezbytná je nejvyšší ochrana tohoto celku, a to jak urbanistické stopy, tak také tvarosloví.

Hodnocení krajinné kompozice

Krajinný prostor má střední až drobné měřítko. Jedná se o původně komponovanou krajinu se dvěma výraznými póly, a to areálem v Pohledu a areálem poutního místa Sv. Anna. Vztahy mezi těmito dvěma urbanistickými celky byly částečně narušeny dopravními stavbami i novou zástavbou v Pohledu. Byl narušen systém cest s alejemi a také významné průhledy poutního místa zarůstají lesem. Krajinnou kompozici je však možné z větší části obnovit.

Míra zachovalosti krajinného rázu

Převažuje výjimečně zachovalý krajinný ráz, na části území je dobře zachovalý a na okrajích obce Pohled i kolem dopravních staveb až částečně zachovalý krajinný ráz.

Stupeň ochrany krajinného rázu

Navrhujeme I. stupeň ochrany MKR, kde se všechny předpokládané zásahy do krajinného rázu posuzují individuálně. Základní podmínky ochrany krajinného rázu je nezbytné zapracovat do územního i regulačního plánu.

Obr. 20 Barokní proboštsví a kostel Sv. Ondřeje v Pohledu.

Obr. 21 Areál v Pohledu s typickými alejemi.

Obr. 22 Křížová cesta u poutního kostela Sv. Anny.

Obr. 23 Kostel Sv. Anny a kaple na místě poustevny.

9.3 Charakteristika MKR 2.1 Lipnice nad Sázavou

Zčásti uzavřený celek je ze tří stran ohraničen lesními porosty a k východu je otevřený. Střídá se mozaika větších polí, meších luk i malých rybníků. Zahrnuje městys Lipnice nad Sázavou s výraznou dominantou hradu Lipnice a okolní zemědělskou krajinu ohraničenou lesními porosty. Jedná se o zcela výjimečný krajinářský celek s výrazným reliéfem a soustředěnými kulturními i historickými hodnotami.

Kulturní dominanty

hrad Lipnice, zbytky opevnění městečka Lipnice, Bílá věž, kostel Sv. Víta, barokní zvonice, kapličky, MPZ Lipnice nad Sázavou, Haškův dům

Přírodní dominanty

žulová skála nad hradem Lipnice, žulové balvany a skalní útvary, Holý vrch, komplex Orlovských lesů

Negativní dominanty

soubory rodinných domů se štítovou orientací k hradu, bytovky, nevzhledná budova divadla, areál zemědělské výroby, areály průmyslové výroby, lomy, chatové a zahrádkářské kolonie

Hodnocení interiéru sídel

Městečko Lipnice nad Sázavou má z převážné části velmi cenný interiér historického jádra, které tvoří městská památková zóna, areál hradu Lipnice a soubor dalších dominant, sakrálních staveb a dalších hodnotných staveb. Tady je nezbytný nejvyšší stupeň ochrany siluet, urbanistické stopy a tvarosloví staveb. Poměrně kvalitní je i navazující zástavba na svazích v podhradí. Zcela rušivým dojmem však působí novodobá zástavba rodinných domů se štítovou orientací k hradu a také chatové kolonie na pohledově exponovaných místech.

Hodnocení krajinné kompozice

Krajinný prostor má střední až monumentální měřítko. Převažují pole a velmi výrazné je ohraničení lesními, většinou jehličnatými, komplexy. Výrazný a neobvyklý akcent tvoří skalnaté návrší s hradem Lipnice a dalšími historickými stavbami, na které navazuje historické jádro a MPZ Lipnice nad Sázavou. Hrad Lipnice je nadregionální dominantou a zároveň místem významných výhledů na MKR i jeho okolí. Silueta hradu zcela ovládá západní část území ORP Havlíčkův Brod. Jedná se o zcela výjimečný a kompozičně dramatický krajinářský celek (MKR) s výraznou siluetou a nesporným republikovým významem.

Míra zachovalosti krajinného rázu

Převažuje výjimečně zachovalý krajinný ráz, na části území je dobře zachovalý krajinný ráz, který na okrajích Lipnice nad Sázavou a na území chatových lokalit přechází až v částečně zachovalý.

Stupeň ochrany krajinného rázu

Navrhujeme I. stupeň ochrany MKR, kde se veškeré zásahy do krajinného rázu posuzují individuálně. Základní podmínky ochrany krajinného rázu je nezbytné zpracovat do územního i regulačního plánu.

Obr. 24 Hrad Lipnice.

Obr. 25 Výrazná dominanta kostela Sv. Víta.

Obr. 26 Městská památková zóna Lipnice nad Sázavou.

Obr. 27 Výhled z ochozu hradu u kaple.

10. DOPLNĚNÍ ÚAP OBCÍ A ÚAP KRAJE

Vymezení oblastí a míst krajinného rázu včetně jejich charakteristik je součástí sledovaných jevů (jevy č. 17 a č. 18) ÚAP obcí, které poskytuje OŽP MěÚ Havlíčkův Brod. Hodnoty krajinného rázu se promítají na Výkres hodnot území ORP, který je součástí rozboru udržitelného rozvoje a také do limitů nebo úkolů pro územní plánování.

Při aktualizaci ÚAP ORP Havlíčkův Brod v roce 2012 bude studie Preventivní hodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod zohledněna a zapracována do rozboru udržitelného rozvoje. Ochranu vymezených specifických MKR je nutné zabezpečit na úrovni jednotlivých územních plánů.

Vymezení míst hodnotného krajinného rázu (MKR) se poskytuje také Krajskému úřadu kraje Vysočina, který je zařadí do ÚAP kraje. Vymezení konkrétních MKR bylo úkolem vyplývajícím ze Strategie ochrany krajinného rázu i ze ZÚR kraje Vysočina.

11. OCHRANA MKR S HODNOTNÝM KRAJINNÝM RÁZEM V ÚPD

11.1 Základní opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu ORP

Základní obecná opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu vychází ze Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina (2008), ze které jsme tato opatření zčásti převzali, doplnili a upravili pro potřeby ORP Havlíčkův Brod.

Na území vymezených MKR je třeba dbát na minimalizaci zásahů a zachování významných znaků krajinného rázu, které jsou zásadní nebo spoluurčující pro ráz krajiny a které jsou dle cennosti v rámci státu či regionu jedinečné nebo význačné. Jedná se o následující zásady ochrany krajinného rázu, z nichž některé jsou obecně použitelné pro ochranu přírody a krajiny a některé pro územně plánovací činnost.

- Zamezit výstavbě výškových staveb technicistní povahy přesahujících krajinné předěly, protože výrazně narušují původní členění krajiny a záměrně komponované krajiny nebo konkurují kulturním dominantám.
- Zamezit výstavbě nadměrných komunikací v krajinářsky exponovaných prostorech s vysokými hodnotami krajinného rázu.
- Zamezit další výstavbě halových objektů ve volné krajině doprovázející dálniční koridor D1 zejména v okolí obce Herálec a ve všech lesních partiích.
- Zamezit živelné výstavbě na okraji nebo uvnitř venkovských sídel a městeček s převážně dochovanou urbanistickou strukturou bez vazby na původní sídlo (prostorové uspořádání, vedení místních komunikací, architektonický vzhled a charakter zástavby).
- Zamezit výstavbě novostaveb v historicky intaktně dochovaných prostorech, které ruší členění, charakter a vzhled historických jader.
- Neumísťovat halové a jiné stavební objekty, které se odlišují proporcemi a měřítkem od převažující zástavby, do volné krajiny a do okrajů sídel, kde mohou narušit krajinnou scenérii nebo typický obraz sídla.

- Zajistit ochranu komponovaných krajinných prostorů v okolí panských sídel, zejména proti poškození dochovaných prvků a výstavbě či změně využití území způsobující snížení estetické hodnoty místa.
- Zajistit ochranu typických kulturních dominant krajiny před jejich narušením.
- Zajistit ochranu dochovaných obrazů sídel a jejich siluet.
- Zajistit ochranu vymezených MKR zvýšené estetické a přírodní hodnoty a také drobných údolních prostorů s mlýny vytvářejících specifická místa krajinného rázu.
- Neumísťovat nadzemní el. vedení ani větrné elektrárny do pohledově exponovaných prostorů a celků se zvýšenou estetickou a přírodní hodnotou krajinného rázu nebo na vymezující horizonty či předěly.

11.2 Ochrana krajinného rázu vymezených MKR v územním plánování

Pro vymezená místa hodnotného krajinného rázu (MKR) jsou ve studii Preventivní hodnocení krajinného rázu ORP Havlíčkův Brod stanovena tato doporučení a opatření:

- 1) Místa s hodnotným krajinným rázem (MKR) je nutné vymezit na úrovni konkrétního územního plánu
 - MKR I. a II. kategorie ochrany zasahují na území několika obcí a předmětem vizuální ochrany krajinného rázu je širší krajinný prostor, který je pohledově převážně spojitý
 - MKR III. a IV. kategorie ochrany jsou většinou na území jedné obce
- 2) Ochrana MKR s hodnotným krajinným rázem je nutné zabezpečit na úrovni územního plánu, a to stanovením podmínek ochrany v textové části přiměřeně podle kategorie ochrany krajinného rázu
 - pro MKR I. kategorie ochrany krajinného rázu platí všechna opatření uvedená v kapitole 11.1 a všechny významné zásahy a stavby se posuzují individuálně podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb.
 - pro MKR II. kategorie ochrany krajinného rázu platí všechna opatření uvedená v kapitole 11.1 a významné zásahy a stavby se posuzují individuálně podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb., ale pouze část nejvýraznějších a plošně rozsáhlých zásahů nebo výškových staveb se posuzuje individuálně podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb.
 - u MKR III. kategorie ochrany krajinného rázu je ochrana krajinného rázu zaměřena na siluety, obraz sídla nebo významné dominanty v krajině a individuálně se podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. posuzují pouze zásahy, které by mohly tyto hodnoty negativně ovlivnit
 - u MKR IV. kategorie ochrany krajinného rázu je ochrana krajinného rázu zaměřena na obraz sídla nebo soubory hodnotných staveb, místní dominanty a individuálně se podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. posuzují pouze zásahy, které by mohly tyto hodnoty negativně ovlivnit.